

Andrzej Wiśniewski

Przegląd wydawnictw prawniczych

Palestra 8/4(76), 47-51

1964

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Przytaczam, bo się z tą opinią solidaryzuję w pełni. Włącznie z ich końcowym wnioskiem.

Ja też, podobnie jak autor, dostrzegam typowość postaw i reakcji. Także u niektórych publicystów „Prawa i Życia”.

LEKTOR

PRZEGLĄD WYDAWNICTW PRAWNICZYCH

J. Ignatowicz: *Ochrona posiadania*. Wyd. Prawn. Warszawa 1963 r., s. 272.

W nauce prawa cywilnego trudno znaleźć drugi taki problem, który by wzbudził tyle sprzeczności co kwestia ochrony posiadania. Ochrona posiadania bowiem wyłania trudności, które nie występują w większości spraw cywilnych. Jednakże nie są to trudności, których by nie można było przewyżyć przy pomocy odpowiedniej wykładni lub stosowanej ingerencji ustawodawcy.

Autor omawianej książki, będącej wnikliwym monograficznym opracowaniem określonego w tytule problemu, przeprowadza wszechstronną analizę ochrony posiadania. Analizę tę poprzedza omówienie społeczno-gospodarczej funkcji ochrony posiadania, m.in. jako uzupełnienia ochrony petytoryjnej oraz jako narzędzia walki z samowolą. Ochrona posiadania — pisze autor — jest instytucją prawną silnie powiązaną z prywatną własnością ziemi, co jednak wcale nie oznacza, że likwidacja tej własności spowoduje całkowitą bezprzedmiotowość takiej ochrony. Ponieważ potrzeba ochrony posesoryjnej jest w naszych warunkach uzasadniona różnymi przyczynami oraz ponieważ każda z tych przyczyn należy do istotnych motywów tej ochrony, przeto ochrona ta powinna być w naszym ustawodawstwie ujęta szeroko, w sposób zapewniający posiadaczowi możliwie intensywne zabezpieczenie jego interesów.

O posiadaniu można mówić wtedy, gdy są spełnione trzy wymagania tzn. gdy istnieją: 1) podmiot zdolny do uzyskania posiadania, 2) odpowiedni przedmiot oraz 3) odpowiadające kryterium ustawy władza tego podmiotu nad przedmiotem. Wszystkie te trzy elementy zostały szczegółowo omówione w pracy. W konkluzji wywodów o posiadaniu jako przedmiocie ochrony autor stwierdza, że posiadanie jest wprawdzie zjawiskiem prawnym w tym sensie, iż rodzi określone skutki prawne, jednakże nie jest ono prawem podmiotowym. Pogląd o faktycznej naturze posiadania jest u nas poglądem panującym, przyjętym także w orzecznictwie sądowym.

Charakteryzując ochronę posesoryjną, autor omawia jej istotę, występujące w procesie zakazy badania prawa, wadliwości posiadania i dobrej wiary posiadacza, czas trwania posiadania, tymczasowy charakter wyroku orzekającego przywrócenie posiadania, rodzaje roszczeń i powództw posesoryjnych, sprzeczność roszczenia posesoryjnego z zasadami współżycia społecznego, odrębność procesu posesoryjnego, wreszcie stosunek roszczeń posesoryjnych do roszczeń chroniących własność i do roszczeń o naprawienie szkody, a także stosunek procesów posesoryjnych do spraw o rozgraniczenie oraz do postępowania administracyjnego.

Wymienione wyżej zagadnienia nie wyczerpują jednak bogatej problematyki

monografii. Ponadto przedstawiona jest w niej jeszcze legitymacja czynna i bierna w procesie posesoryjnym, terminy dochodzenia roszczeń posesoryjnych, pojęcie naruszenia posiadania, przywrócenie posiadania oraz petytoryjna ochrona posiadania.

Polska bibliografia prawnicza 1944—1959. Zeszyt 3. Polska Akademia Nauk. Instytut Nauk Prawnych. PWN. Warszawa 1963 r., s. 1194.

Ukazał się już ostatni, trzeci tom Polskiej bibliografii prawniczej, opracowanej pod redakcją prof. Karola Koranyiego w Instytucie Nauk Prawnych PAN. Tom ten obejmuje pozycje bibliograficzne z zakresu prawa cywilnego, postępowania cywilnego, prawa pracy, prawa rolnego, organizacji wymiaru sprawiedliwości, adwokatury i notariatu, prawa wyznaniowego oraz varia. Układ tomu odpowiada układowi przyjętemu w omówionych w swoim czasie poprzednich tomach. Tytuły wszystkich wymienionych książek i artykułów przetłumaczono na język francuski.

Po ukazaniu się obecnego tomu wydana została w ten sposób całość naszej powojennej bibliografii prawniczej do 1959 r. włącznie. Należy się spodziewać, że cenne to dzieło będzie kontynuowane i że w niedługim czasie ukaza się uzupełnienia zawierające bibliografię publikacji, które ukazały się po roku 1959.

M. Sawczuk: Zdolność procesowa w postępowaniu cywilnym. Wyd. Prawn. Warszawa 1963 r., s. 112.

Nasz ustawodawca nie podaje definicji zdolności procesowej w żadnym z przepisów k.p.c. Stąd też w teorii i praktyce prawniczej pojęcie zdolności procesowej określa się w różny sposób, przy tym — zdaniem autora omawianej książki — często niejasno, niewyraźnie i chwiejnie. Ta niejasność w pojmowaniu tak ważnej instytucji prowadzi do niepożądanych skutków z punktu widzenia prawidłowego wymiaru sprawiedliwości. Świadczy o tym choćby różnica, jaka istnieje między orzecznictwem sądowym a orzecznictwem arbitrażowym w kwestii zdolności procesowej państwowych jednostek gospodarki uspołecznionej nie posiadających osobowości prawnej. Sprawa zdolności procesowej jest więc zagadnieniem o dużym znaczeniu teoretycznym i praktycznym.

Omawiana monografia rozpoczyna się od przedstawienia ujęcia zdolności procesowej w procesach niektórych państw obcych: socjalistycznych i kapitalistycznych. Trzon pracy stanowi jednak analiza pojęcia zdolności procesowej. Autor zastanawia się nad zakresem tej zdolności, rozważa zagadnienie stosunku zdolności procesowej do pojęcia strony, omawia treść i kryteria ustalenia zdolności procesowej. W rozważaniach swych autor opiera się w zasadzie na obowiązujących przepisach, jednakże przy omawianiu poszczególnych zagadnień szeroko uwzględnia projekt kodeksu postępowania cywilnego. Analizując konsekwencje wpływające z przyjęcia zdolności do zobowiązywania się przez umowę (a według projektu — zdolności do czynności prawnych jako wyznacznika zdolności procesowej), autor omawia zdolność procesową i sądową, problem „ograniczonej” zdolności procesowej, przyczyny powodujące odebranie zdolności procesowej,

domniemanie istnienia zdolności procesowej. Autor przeprowadza też odgraniczenie od pojęcia zdolności procesowej takich pojęć, jak legitymacja procesowa, legitymacja formalna, zdolność postulacyjna.

W pracy przedstawiona jest zdolność procesowa podmiotów nie będących osobami fizycznymi, a więc osób prawnych i podmiotów nie będących osobami prawnymi. Zajmując się sytuacją procesową tych ostatnich, autor wyciąga następujący wniosek: „Istnieje możliwość teoretycznego uzasadnienia działania w postępowaniu cywilnym organizacji nie wyposażonych w osobowość prawną. W związku z tym należałoby przyjąć, że organizacje te posiadają zdolność procesową, a więc i sądową, przy czym ich struktura organizacyjna nie powinna stwarzać wątpliwości co do tego, kogo dotyczy odpowiedzialność cywilna za ich działalność”. Takie rozwiązanie, dające możliwość pełnoprawnego uczestnictwa organizacji i jednostek gospodarki uspołecznionej oraz innych organizacji w postępowaniu cywilnym, miałyby duże znaczenie dla praktyki sądowej i arbitrażowej.

Archiwum Kryminologii. Tom II. Zakład Kryminologii Instytutu Nauk Prawnych PAN. PWN. Warszawa 1964 r., s. 392.

Drugi tom *Archiwum Kryminologii*, wydawanego pod redakcją prof. dra Stanisława Batawii, kierownika Zakładu Kryminologii INP PAN, zawiera cztery interesujące rozprawy.

W pierwszej, obszernej rozprawie dr Jerzy Jasiński pisze o kształtowaniu się przestępczości nieletnich w latach 1951—1960 w świetle statystyki sądowej. W podsumowaniu swej pracy, opartej na wszechstronnej analizie danych statystycznych, autor pisze m.in., że dane statystyki sądowej i milicyjnej nie informują o rzeczywistych rozmiarach przestępczości nieletnich. Mogą one być jednak pomocne przy ocenie zmian nasilenia tej przestępczości w dłuższych okresach.

W drugiej pracy o młodocianych prostytutkach dr Magdalena Jasińska podaje analizę socjologiczną badań procesu wykołajania się dziewcząt. Analiza oparta jest na badaniach, którymi objęto 100 dziewcząt i młodocianych kobiet z terenu Warszawy. Autorka wskazuje, że jakkolwiek obecnie rozmiary prostytucji są u nas znacznie mniejsze niż w okresie przedwojennym, to jednak prostytucja nie może być uznana za zjawisko zanikające, na co wskazuje choćby fakt, że około 40% kobiet uprawiających prostytucję to kategoria prostytutek młodocianych (do 25 lat).

Prof. dr Stanisław Batawia i dr Lidia Uszkiewiczowa omawiają w następnej rozprawie problematykę symulacji zaburzeń psychicznych i zaburzeń psychicznych reaktywnych w praktyce sądowo-psychiatrycznej i penitencjarnej.

W ostatniej rozprawie dr Andrzej Święcicki przedstawia rozmiar spożycia napojów alkoholowych w Polsce w świetle badań ankietowych. Badania te były przeprowadzone w lutym i marcu 1961 r., a powtórzone w październiku 1962 r. Badania ankietowe ujawniły m.in., że około 1/10 mieszkańców mających powyżej 18 lat wypija połowę całej ilości napojów alkoholowych spożywanych w Polsce i że wbrew rozpowszechnionym poglądom największe spożycie wina występuje u osób, które piją najwięcej wódki.

Kodeks morski oraz przepisy wprowadzające i skorowidz alfabetyczny. Wydawnictwo Morskie. Gdynia 1963 r., s. 212.

Uchwalenie Kodeksu morskiego było poważnym wydarzeniem dla rozwoju naszych stosunków prawnych związanych z żeglugą morską, a także dla dalszego rozwoju myśli prawniczej i ekonomicznej w tym zakresie.

Obecnie ukazało się nakładem Wydawnictwa Morskiego książkowe wydanie kodeksu. Książka, wydana w plastikowej okładce w formacie powszechnie przyjętym dla podręcznych tekstów prawnych, zawiera tekst ustawy z dn. 1 grudnia 1961 r. — Kodeks morski oraz ustawę z tej samej daty — Przepisy wprowadzające kodeks morski. Wydanie zaopatrzone jest w bardzo szczegółowy skorowidz rzeczowy (o objętości niewiele mniejszej od samego tekstu kodeksu), co pozwala na szybkie odnalezienie potrzebnego przepisu nawet osobom rzadko stykającym się z tym aktem prawnym. Skorowidz ten ułatwi też posługiwanie się kodeksem tym wszystkim, którzy z racji wykonywanej pracy muszą sięgać do jego przepisów.

J. J. Nowak: *Prawo i organizacja ochrony przyrody w Polsce. Wyd. Prawn. Warszawa 1964 r., s. 142.*

Prawo ochrony przyrody jest jednym z ostatnio powstałych działów prawa administracyjnego, jakkolwiek ochrona przyrody od dawna znajdowała swój wyraz w ustawodawstwie wszystkich niemal państw kulturalnych, zwłaszcza tam, gdzie — jak pisze autor — rozwój cywilizacji technicznej, przemysł i rolnictwo wyparły niemal całkowicie pierwotną przyrodę lub też w dużej mierze przyczyniły się do jej zniszczenia. Z chwilą rozciągnięcia pojęcia interesu publicznego na zachowanie poszczególnych obiektów przyrody lub całych ich zbiorowisk, na zachowanie piękna, a nawet tylko swoistego charakteru rodzimego krajobrazu, podlegają one opiece i ochronie z mocy prawa. Tak więc specjalne ustawy o ochronie przyrody i krajobrazu są wytworem najnowszych czasów.

Nasza obecna ustawa o ochronie przyrody z 1947 r., która zastąpiła ustawę z 1934 r., odzwierciedla najnowsze prądy w dziedzinie ochrony przyrody i m.in. trwale wiąże zagadnienia ochrony przyrody z planowaniem przestrzennym.

Tematem omawianej pracy jest przedstawienie zagadnienia prawodawstwa w zakresie ochrony przyrody w Polsce w jego historycznym rozwoju, jak również przedstawienie obecnego stanu prawnego w tej dziedzinie oraz organizacji państwowej i społecznej ochrony przyrody. Książka składa się z dwóch części. Część pierwsza ma charakter opisowy i jest jak gdyby obszernym wprowadzeniem w powstanie, rozwój i przemiany prawa ochrony przyrody w Polsce oraz w podstawy organizacyjne tej ochrony. Część druga książki jest zbiorem przepisów prawnych obejmujących ustawę o ochronie przyrody wraz z rozporządzeniami wykonawczymi oraz wyciągi z innych przepisów prawnych z zakresu prawa administracyjnego, które dotyczą ochrony zasobów przyrody.

Książka poprzedzona jest przedmową pióra prof. dra Walerego Goetla.

Studia cywilistyczne. Tom IV. PWN. Kraków 1963 r., s. 212.

Kolejny IV tom zbioru rozpraw z zakresu prawa cywilnego, prawa międzynarodowego prywatnego, prawa pracy oraz prawa procesowego cywilnego za-

wiera następujące rozprawy: prof. dra Kazimierza Przybyłowskiego o niedopuszczalności wspólnych testamentów, dra Karola Gandora o konwersji nieważnych czynności procesowych, dra Sylwestra Wójcika o pojęciu umowy o dzieło i doc. dra Mieczysława Sośniaka o *lex loci delicti commissi* w międzynarodowym prawie prywatnym.

M. Maneli: *Historia doktryn polityczno-prawnych XIX wieku. Część I.* PWN. Warszawa 1964 r., s. 244.

W końcu XVIII wieku ukształtowały się w Niemczech koncepcje filozoficzne oraz polityczno-prawne, które określamy dzisiaj ogólnie mianem klasycznego idealizmu niemieckiego. Najwybitniejszymi przedstawicielami tego kierunku byli Kant, Fichte, Hegel i Schelling. Ci wielcy myśliciele działali w szczególnie trudnym i skomplikowanym okresie dziejów Niemiec i Europy. W Anglii, Holandii i Francji triumfowały już podstawowe idee mieszczańskie. Ale napływające z tych krajów do Niemiec nowe formy życia i nowe idee nie natrafiały jeszcze wówczas na podatny grunt społeczny. Burżuazja niemiecka zajmowała jeszcze w owym czasie zupełnie inną pozycję społeczną i ekonomiczną niż np. burżuazja francuska i była od niej znacznie słabsza i mniej rozwinięta. Dlatego też — jak pisze autor omawianej książki — przenikające z sąsiednich krajów postępowe idee nabierały u Niemców charakteru abstrakcyjnego. Stawały się one nie hasłami do walki i przemian, lecz w najlepszym razie przygotowywały rewolucję w umysłach. W tej sytuacji protest przeciwko istniejącym stosunkom wyrażał się w abstrakcyjnej formie filozoficznej.

Przedstawienie poglądów Kanta i Hegla jest przedmiotem rozważań autora w początkowych rozdziałach książki. Książka ta wypełnia lukę w naszej literaturze, poświęcona jest bowiem omówieniu poglądów tych autorów na państwo i prawo, a więc przedstawieniu zagadnień, którym inne opracowania nie poświęcają zazwyczaj zbyt wiele miejsca.

Dalsze rozdziały książki dotyczą liberalnych teorii państwa i prawa, będących odpowiednikiem idei wolnej konkurencji. U podstaw tych teorii leżała koncepcja maksymalnego ograniczenia ingerencji państwa w sprawy ekonomiczne i społeczne. Autor przedstawia tu poglądy na państwo i prawo Adama Smitha, Beniamina Constanta, Jeremy Benthama, Wilhelma von Humboldta i Johna Stuarta Milla.

A. WISNIEWSKI

PRZEGLĄD PRASY PRAWNICZEJ

Wpływ zwrotu pozwu na bieg przedawnienia (prekluzji)

to tytuł artykułu Zofii Gawrońskiej-Wasilkowskiej, drukowanego w z. 2 z 1964 r. miesięcznika „Państwo i Prawo”.

„Zagadnienie, czy pozew przerywa bieg przedawnienia (prekluzji) mimo późniejszego zwrócenia go z powodu braków formalnych, należało od dawna do nader spornych w literaturze prawniczej i orzecznictwie sądowym (...).”